



Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/3 Winter 2016, p. 1309-1332

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9312>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.02.2016

✓ Accepted/Kabul: 10.03.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM – Doç. Dr.

Adnan KARADÜZ – Doç. Dr. Hasan BAĞCI - Doç. Dr. Ahmet AKKAYA

This article was checked by iThenticate.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ

(Muş İli Örneği)

Rukiye IŞIK - İlhan ERDEM***

ÖZET

Ülkemizde ana dili eğitiminin en önemli parçasını oluşturan Türkçe öğretimi, ortaokullarda Türkçe dersleri aracılığıyla yapılmaktadır. İçinde birçok farklı amaç ve kazanım içeren bu derslerin uygulama aşamasında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Yaşanan sorunlardan dolayı öğrencilerin Türkçe öğretimi açısından hedeflenen düzeyin çok gerisinde kaldıkları görülmektedir. Bu durum öğrencilerin, hem sonraki eğitim kademelerinde hem de yaşamlarının ilerleyen yıllarında ana dilini etkili ve yeterli düzeyde kullanamamanın yarattığı problemlerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Bu çalışma Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların neler olduğunu ve hangi sebeplerden kaynaklandığını ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşleri vasıtasıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmanın evrenini Muş ili Merkez ilçesinde görev yapan Türkçe öğretmenleri oluştururken örneklemi ise Muş ili Merkez ilçesinde görev yapan 30 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup öğretmenler, toplam 11 açık uçlu soruya cevap vermişlerdir. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından betimsel analize tabi tutulmuş ve benzer yanıtlardan elde edilen ifadelerle çeşitli temalar oluşturulmuştur. Sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin Türkçe öğretiminde öğrenme alanlarıyla ilgili olarak birçok problemle karşılaştıkları, verimli bir öğrenme-öğretme ortamının sağlanamadığı, öğrencilerin ortaokul öncesi kademelerde kazanmaları gereken becerileri kazanamadıkları ve bu kademeye birçok eksiklikle geldikleri belirlenmiştir. Belirlenen sorunların çözümüne yönelik olarak ise öğretmenler tarafından farklı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Öğretmen Görüşleri, Öğrenme Alanları, Türkçe Öğretimi Sorunları

* Arş. Gör. Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: rukiyeisik49@gmail.com

** Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi, El-mek: ilhan.erdem@inonu.edu.tr

**DETERMINATION OF PROBLEMS OF TURKISH LANGUAGE
TEACHING AT SECONDARY SCHOOL THROUGH THE VIEWS
OF TURKISH LANGUAGE TEACHERS**

ABSTRACT

Being a significant part of native language education in Turkey, Turkish Language Teaching is carried out through Turkish language courses at secondary schools. A variety of problems emerge at the phase of practicing these courses which include many different objectives and acquisitions. It is observed that students remain much behind the targeted level in terms of Turkish language teaching due to such problems. This situation leads to problems related to the lack of efficient and satisfactory use of native language for students in following years of their education. This study aims to reveal the problems encountered in Turkish language education and the reasons of these problems through the views of Turkish language teachers being assigned at secondary schools. In line with this aim, interview method was used as a qualitative research method in this study. The research population consists of Turkish language teachers being assigned in Central district of Muş province while the research sampling consists of thirty Turkish language teachers being assigned in the same place. Semi-structured interview form was used as data collection tool and teachers answered ten open-ended questions. The researchers conducted descriptive analysis on the collected data and various themes were created through the expressions obtained from the answers.

According to the results, it was found that teachers encounter many problems in learning fields of Turkish language teaching; an efficient learning-teaching environment cannot be achieved; students could not acquire the necessary skills for secondary school grade in previous grades and they have many deficiencies at the secondary school level. Teachers brought various suggestions towards the resolution of these problems.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Every human being is born into an environment where at least one native language is spoken and finds oneself within a circle rolled and steered by this language. Language, as the fundamental basis of communication and transferring emotions, thoughts, imaginations and observations, is one of the most important factors of social and personal life. For this reason, native language education is considered important all around the world; more efficient ways of teaching native language are researched and various programs are prepared to this end. In Turkey, the most important task in native language courses is undertaken by Turkish language courses. Therefore, Turkish language education is considered important and has been an indispensable part of education system. However, a variety of challenges occur during Turkish language teaching and the targeted level is reached neither in teaching Turkish as native language nor in teaching Turkish as foreign language. This case steers us to the process of Turkish language teaching and the challenges in this process. To have a healthy route towards the target of Turkish language teaching, first of all, the current

Turkish Studies

problems should be detected accurately. In this way, the root of these problems can be addressed and the problems occurring during the teaching process can be revealed. Turkish language teachers who work in secondary schools are the most important addressees of the native language education given at this stage. This study gives place to the opinions of Turkish language teachers working in secondary schools about this issue; the obtained data are used to determine problems occurring in the process of Turkish language teaching, main reasons of these problems and to bring suggestions to the issue. To this end, learning areas of Turkish language teaching are individually discussed and two questions are asked about each learning area. In addition, suggestions brought by teachers are discussed in this study.

Methodology

The research population includes Turkish language teachers working in secondary schools in Muş province. The sample group consists of 30 Turkish language teachers being in charge in central district of Muş province. Semi-structured interview form is developed by the researcher and used as data collection tool during the research. Literature review is conducted and similar research are analyzed before the preparation of interview questions. Pre-interview is conducted with 4 teachers within research group and then the opinions of 3 experts are asked to put the questions into final form. Expert support is taken during the theme classification of data obtained from participants through data collection tool; the results of the present research are associated with those of previous studies. In the scope of descriptive analysis, data obtained from responses given for each questions are read and regulated; similar responses are gathered and the items given under the title "expressions" are made. "Frequency" title gives place to the number of participants who respond to the same item.

Results and Reviews

Considering the findings of the research in terms of learning areas, it is found that Turkish language teachers state that they have problems mostly in misspelling among the problems encountered during writing education. Similarly, the unwillingness and unconsciousness of students about writing is another challenge for Turkish language teachers in terms of writing education. Other problems are; frequent errors of students that lead to incomprehensibility, students' lack of ability to put their theoretical knowledge into practice about writing, repercussions of speaking mistakes and local dialects on writing, lack of vocabulary for a successful text. The most frequently specified reasons for the problems encountered during writing education are as follows; cursive writing method is not suitable for students and writing education is not given satisfactorily in previous education grade (primary school) Lack of sufficient reading habit, the examination system which leads students to solve tests and teachers to teach information only theoretically rather than improving student' writing skills are among the main reasons of the problems according to teachers.

According to Turkish language teachers, main problems encountered during listening education are as follows; students do not concentrate enough while listening and they do not focus on what is said/read. The second important problem is that students have

Turkish Studies

challenges in comprehending what they listen. Furthermore, it is stated that students exhibit some behaviors which should be avoided during the listening process such as interrupting the speech of a speaker, underestimating the speech, objecting without a valid reason or trying to stop one's speaking etc. rather than listening to those who speak. Another important problem is detected as short listening and concentration period of students. Considering the main reasons of listening problems, it can be seen that ignoring listening education, listening texts which are not suitable for students and abundance of bad models in the environment are outstanding reasons.

The main problems encountered during reading education are as follows; students are much behind the expected level in terms of a reading development; they do not have a reading habit (or students are not willing to read). Considering the reasons of reading problems, teachers complain about the deficiencies related to previous grade (primary school), lack of time to fulfill students' needs and give feedback, uninterested attitudes of parents.

One of the main problems in speaking education is articulation disorder. This problem is followed by the fact that students feel shy and unwilling to speak; they frequently make errors which cause incomprehensibility and they are not able to express themselves, they are not able to use cognitive processes efficiently and they speak with a careless language use. Considering the reasons of speaking problems, it can be seen that the crux of this problem is the use of multiple local dialects/languages according to teachers. Other important reasons are as follows; students are deprived of their right to speak in front of people and they are under pressure about it; they lack preliminary knowledge; the importance attached to speaking education is not satisfactory.

Important problems in teaching grammar are considered as follows; students do not comprehend the topic; they try to memorize rules; they have challenges in understanding topics; they confuse grammar topics; they have a negative attitude towards grammar in Turkish language courses; and other learning areas of Turkish language teaching do not support grammar. Considering the reasons of the problems encountered during grammar teaching, it can be seen that the intensity of grammar topics and the use of multiple local dialects/languages are outstanding reasons.

The most commonly specified suggestions towards the challenges encountered in Turkish language teaching by the teachers are as follows; practical aspect of courses should be prioritized rather than theoretical; more time and place should be allocated for activities which can improve basic language skills. Other important issues specified mostly by the teachers are as follows; the number of grammar topic should be reduced and should be less intense; course contents should be rearranged according to students' levels and the deficiencies of previous acquisitions should be fulfilled and the next grade should start after these acquisitions are fulfilled to reach the desired level of the previous grade.

Conclusions and Recommendations

This research aims to detect the problems encountered in Turkish language courses in secondary schools according to the opinions of

Turkish Studies

teachers and the data obtained at the end of the research indicate that these problems can be similar or different in terms of learning areas. This situation leads to inefficiency in Turkish language courses which constitute the most important part of native language teaching in Turkey and thus, students do not benefit from basic language skills. Considering the quality of these problems, the most important reason of problems encountered in almost every field is specified as that students reach secondary school grade without fulfilling the required level of the previous grade. Students who cannot receive a qualified native language education are observed to exhibit a language performance which is much behind the age-group and education grade. This situation prevents students from reaching targeted acquisition in their grade and causes challenges for teachers. In parallel, negative attitude of students towards courses and topics also lead to problems in Turkish language courses.

According to the findings, environmental factors and preliminary knowledge are also effective in problems encountered during the acquisition of listening and speaking skills. During the activities to be conducted to improve these two skills being critically important for communication, active participation of students should be prioritized and cases which may damage self-confidence of students should be avoided. Considering the quality of problems about reading, the issue generally is shaped around the low reading level and incomprehension. This case results from the requirement of many complex high-level processes such as transforming, evaluating, re-producing information and merging the information with many other information etc. Therefore, the reading habit should be acquired in early ages and the comprehension should be prioritized in reading activities. Deficiencies and challenges in writing process show that physical and mental activities should be conducted in a coordinated manner. Importance should be attached to eliminate formal errors during writing and the effective use of mental processes should be enabled as well. Teachers undertake a great responsibility in eliminating formal and mental errors made in this complex process and in improving students' writing skills. In order to prevent the problems encountered in grammar teaching, one of the areas where teachers encounter problems intensely, this field should be presented in a way to complete basic language skills rather than as an independent area from other language skills. Grammar topics should be saved from students' perception as abstract rules and should be taught to support the native language.

Keywords: Turkish Language Teaching, Teacher Views, Learning Fields, Problems of Turkish Language Teaching

Giriş

Duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerimizi aktarmanın ve iletişimin temel dayanağı olan dil, toplumsal ve bireysel hayatı oluşturan en önemli unsurlardan biridir. İnsanoğlu dil ile anlaşır, dil ile üretir, elde ettiği bilgiyi dilin olanaklarını kullanarak saklar ve yayar. Dilin düşünceyle, iletişimle, kültürle, sosyal hayatla, bilimle, sanatla, kısacası insanı ilgilendiren her alanla sıkı bir ilişkisi vardır (Aksan, 2009). Bu ilişki, karşılıklı ilerler. Dil tüm bu sahalarda ilerlemenin anahtarı konumundayken kendi gelişimini ve ilerlemesini de bu konumun yarattığı geniş kullanım alanıyla sağlar (Gökbek, 2011). Dili etkili şekilde kullanan birey aynı zamanda işlek ve canlı olan bu yapıyı

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

geliştirme ve iletme gibi bir misyonu da yüklenmiş olur. Ayrıca dil-düşünce ilişkisinin varlığı, dilin doğru düşünmeyi sağlayan unsurların başında geldiği gerçeği, konunun önemini bir kat daha artırmaktadır (Ateş, 2009; Erdoğan, 2011; Sever, 2011). Dilin bu özellikleri onun insan hayatı için ne derece önemli ve vaz geçilmez olduğunu gösterir. Ayrıca dilin çok yönlü yapısı sayesinde tüm alanlarda ilerlemenin ön koşulu olduğu da ortadadır.

Her insan en az bir ana dilin konuşulduğu ortamda doğar ve doğduğu andan itibaren kendini bu dilin sarmaladığı ve yönlendirdiği bir çemberin içinde bulur. Çocuk dili bir yandan edinirken bir yandan da dilin kendisine sunduğu olanaklardan yararlanmaya, dil ile iletişim kurmaya hatta düşüncelerini geliştirmeye başlar. Bu durum sağlıklı bir dil gelişimi ile ilgili çalışmalara aslında okul döneminden çok önce başlanması gerektiğini de ortaya koyar (Akyol ve Kırkkılıç, 2007). Dilin zengin ortamında gelişen çocuk okul çağına geldiği zaman zaten en az bir ana dile sahiptir. Okul ortamında ise amaç, var olan becerileri geliştirmek ve yeni beceriler kazandırarak çocuğun dilin olanaklarından en etkili ve verimli şekilde yararlanmasını sağlamaktır (Yıldız, Okur, Arı, Yılmaz ve Yakup, 2013).

Dinleme ve konuşma becerisine sahip olan çocuğa okuma ve yazma öğretilirken kullandığı dilin kuralları da öğretilir. Çocuk, kullandığı dilin en doğru formuna ulaşmanın yanında dilin toplumsal ve bireysel hayatta kendisine sağlayacağı olanaklardan sonuna kadar yararlanma şansını da elde eder. Bu sebeple tüm dünyada ana dili eğitimi önemsenmiş, ana dili daha etkili bir biçimde öğretmenin yolları araştırılmış ve bu amaca yönelik olarak çeşitli programlar hazırlanmıştır (Yaman ve Demirtaş, 2013). Ana dilini etkin bir şekilde öğrenemeyen ve kullanamayan birey yabancı dil öğrenirken de çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Zira bir dilin yapısını çözen kişi çeşitli karşılaştırmalar ve kıyaslamalar yaparak öğreneceği yabancı dilin mantığını anlamaya çalışır (Çelebi, 2006). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de dil öğretimi eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkçe öğretimi ilkokuldan yükseköğretime kadar tüm eğitim kademelerinde yer almaktadır. Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir (MEB, 2006). Özellikle de temel dil becerilerinin gelişmesi açısından ilköğretim kritik bir öneme sahiptir. “Sekiz yıllık ilköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Bir sonraki aşamayı oluşturan ortaöğretim ise Türkçenin imkânları çevresinde, tarihî süreçte oluşan edebî dilin gelişimini, özelliklerini ve ürünlerini öğretmeyi hedefler” (MEB, 2006: 2). Öğrenciler Türkçe dersleri sayesinde bir yandan kullandıkları dili en doğru şekliyle öğrenip uygularken diğer yandan kazandıkları dil becerileri sayesinde diğer derslerde de başarıyı yakalama şansı elde ederler (Karakuş ve Taş, 2007). İyi bir ana dili eğitimi alan kişi, başarılı bir öğrenim hayatı geçirmenin yanında yaşamının tüm dönemlerinde dili etkili bir biçimde kullanmanın kendisi için yaratacağı avantajlardan da faydalanır. Zira dil, sosyal ve bireysel gelişimin anahtarı konumundadır.

“Ana dili eğitiminin en önemli amacı yazılanları ve konuşulanları doğru olarak anlayabilmeyi; duyguları, düşünceleri sözle ve yazıyla amaca uygun bir şekilde anlatabilmeyi sağlamaktır. İyi bir ana dili eğitimi sayesinde okuma alışkanlığı kazanmış, kelime hazinesi genişlemiş, anlama ve anlatma becerileri edinmiş bireylerin, toplumsal ve evrensel kültüre de büyük yararları olur. İnsan ana dili ile yazılmış eserler yoluyla ulusal ve evrensel ahlak ölçülerini tanır, dili iyi kullanarak kendisinin ortaya koyduğu eserlerle de bunlara katkıda bulunur” (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2014: 1).

Türkçe dersleri, temel dil becerilerini kazandırmanın ve dilin doğru şekilde kullanılmasını sağlamanın yanında zihinsel becerilerin gelişmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Dil ve

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

düşünce arasındaki ilişkinin boyutları, zihinsel faaliyetlerin gerçekleşmesi sırasında bireyin aktif biçimde dilden yararlandığı gerçeğini ortaya koyar. Ayrıca farklı düşünceleri ve bakış açılarını öğrenmek, araştırma faaliyetleri, sorgulama sırasında dilden yararlanılırken diğer yandan ulaşılan sonuçların aktarımı ancak zihinde var olan bilginin kelimele dökülmesiyle somutlaşır (Sever, 2011). Dil ve zihinsel gelişim arasındaki bu ayrılmaz bağ Türkçe derslerine verilmesi gereken önemin derecesini bir kat daha artırmaktadır.

“Ana dili derslerinde en önemli görevi Türkçe dersleri üstlenmektedir. Çocuğun birikimini düzenli hale getiren, ihtiyaç duyacağı ana dil becerilerini sunan; soran, sorgulayan, araştıran, inceleyen ve eleştirel düşünüşü kabul eden bir kişilik oluşturma çabası içindeki Türkçe dersi, bireyin gelişiminde aktif rol oynar “(Aytan ve Güney, 2013: 2).

Ülkemizde Türkçe eğitimi önemsenmiş ve eğitim-öğretim sisteminin vaz geçilmez bir parçasını oluşturmuştur. Hazırlanan programlarla Türkçe derslerinin daha verimli ve etkili hâle getirilmesi amaçlanmış, bu amaçlara ulaşmak için de süreç içerisinde kimi zaman köklü değişiklikler yapılmış kimi zaman ise sadece düzeltmelere gidilmiştir (Bayburtlu, 2015). Ancak Türkçe öğretimi sırasında birçok sorunla karşılaşmakta ve hem ana dili olarak hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedeflenen düzeye gelinememektedir (Alyılmaz, 2010). Bu durum bizi Türkçe öğretimi sürecine ve bu süreçte yaşanan sorunlara yönlendirmektedir. Türkçe öğretiminde istenen hedefe sağlıklı biçimde varabilmek için öncelikle var olan sorunların doğru biçimde tespit edilmesi gerekmektedir. (Onan, 2013). Böylece sorunların kaynağına inebilir ve öğretim sürecinde yaşanan sıkıntıları görebiliriz (Susar, 2001). Ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenleri, bu kademede verilen ana dili eğitiminin en önemli muhatabıdır. Öğretmenin sınıftaki etkin rolü ona birçok sorumluluğu da yüklemektedir. Öğretmenler tarafından gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinde farklı değişkenlerden dolayı birçok sorunun da yaşandığı bilinmektedir (Adıgüzel, 2015). Bu çalışmada, ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerine yer verilmiş; elde edilen verilerden yararlanarak Türkçe öğretimi sürecinde yaşanan sorunlar, sorunların temel sebepleri ve konu hakkındaki çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkçe öğretiminde var olan öğrenme alanları ayrı ayrı ele alınmış ve her öğrenme alanıyla ilgili iki soru sorulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin konunun çözümüne ilişkin olarak ortaya hangi önerileri koydukları da araştırma sırasında ele alınan alt problemlerden biridir. Araştırmanın alt problemlerini şunlar oluşturmaktadır:

- a) Okuma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- b) Okuma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar hangi sebeplerden kaynaklanıyor olabilir?
- c) Yazma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- d) Yazma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar hangi sebeplerden kaynaklanıyor olabilir?
- e) Dinleme eğitiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- f) Dinleme eğitiminde karşılaştığınız sorunlar hangi sebeplerden kaynaklanıyor olabilir?
- g) Konuşma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- h) Konuşma eğitiminde karşılaştığınız sorunlar hangi sebeplerden kaynaklanıyor olabilir?
- ı) Dil bilgisi öğretiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- i) Dil bilgisi öğretiminde karşılaştığınız sorunlar hangi sebeplerden kaynaklanıyor olabilir?
- j) Türkçe eğitiminde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerileriniz nelerdir?

2.Araştırmanın Yöntemi

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma olgu, olay ve durumların doğal ortamlarında derinlemesine incelendiği ve sonuçların zengin betimsel ifadelerle ortaya koyulduğu bir araştırma yöntemidir.(Büyüköztürk, vd., 2011; Kıncal, vd., 2013; Şimşek ve Yıldırım, 2009) Nitel araştırmanın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Turkish Studies

- *Doğal Ortam*: Olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamda çalışılır.
- *Doğrudan Veri Toplama*: Araştırmacı verilere doğrudan kaynağından ulaşır.
- *Zengin Betimlemelerin Yapılması*: Bağlam ve olguların derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak zengin betimlemeler yapılır.
- *Sürece Yönelik*: Olguların neden ve nasıl gerçekleştiğine odaklanır.
- *Tümevarımcı Veri Analizi*: Sentezlenerek elde edilen bilgilerden yola çıkılarak ikna edici genellemeler yapılır.
- *Katılımcının Bakış Açısı*: Katılımcının (araştırmacının) anlamasına ve anlamlandırmasına odaklanır.
- *Araştırma Deseninde Esneklik*: Araştırma deseni, çalışmanın gerçekleştiği duruma göre gelişir ve değişir. (Büyüköztürk vd., 2011; 255)

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikle önceden belirlenmiş bir amaç doğrultusunda katılımcılara çeşitli sorular sorularak konu hakkındaki görüşleri ayrıntılı bir biçimde elde edilir. “Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar” (Büyüköztürk vd., 2011; 161).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma, Muş ilinde görev yapmakta olan ortaokul Türkçe öğretmenlerini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Muş ili merkez ilçesinde görev yapmakta olan 30 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Teknikleri

Çalışma sırasında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılardan açık uçlu sorulara cevap vermeleri beklenir. Sorular esnektir ve yanıtlar katılımcılar tarafından biçimlendirilir. Sorulara verilen yanıtların standart olması beklenmez ve her katılımcı konuya farklı açılardan yaklaşabilir (Sharan, 2013; Şimşek ve Yıldırım, 2009). Görüşme sorularının hazırlanmasında alanyazın taraması yapılarak benzer çalışmalar incelenmiştir. Çalışma grubu içindeki 4 öğretmenle ön görüşme yapıldıktan sonra 3 alan uzmanından görüşler alınmış sorulara son hâli verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan veri toplama aracı vasıtasıyla elde edilen verilerin temalara göre sınıflandırılması aşamasında uzman desteği sağlanmış, araştırma sonuçları benzer araştırmalarla ilişkilendirilmiştir. Betimsel analiz, verilerin belirli temalar altında özetlenip yorumlanmasını sağlar.

“Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır”(Şimşek ve Yıldırım, 2009; 224).

Betimsel analiz kapsamında her soru için verilen cevaplardan elde edilen veriler okunup düzenlenmiş ve benzer veriler bir araya getirilerek “İfadeler” kısmında yer verilen maddeler

oluşturulmuştur. “Frekans” kısmında ise aynı maddeye cevap veren katılımcı sayısına yer verilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin yazma eğitiminde karşılaştıkları sorunlar tablo 1’de; bu sorunların temel sebepleri tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Yazma Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Yazım yanlışları yapma	13
2	Okunaklı ve düzgün yazamama	12
3	Öğrencilerin yazı yazma konusunda bilinçsiz ve isteksiz davranmaları	12
4	Anlatım bozukluğu yapma	7
5	Bildiklerini pratiğe dökememe	7
6	Konuşma hatalarının yazıya yansıtılması	6
7	Kelime hazinesinin yetersiz oluşu	5
8	Kendini yazılı olarak ifade edememe	3
9	Yaratıcı ve eleştirel yazamama	2
10	Etkinlikleri yeterli sürede bitiremememe	1
11	Bir metin türüne saplanıp kalma	1

Yazma eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik olarak Türkçe öğretmenlerinin en çok yazım yanlışları yapma konusunda sorun yaşadıkları ifade edilmiştir (13 öğretmen). Bu sorunların bazıları “kelimelerin yanlış yazılması, büyük harf-küçük harf ayrımı yapamama, harflerin ve rakamların yanlış yazılması” olarak sıralanabilir. Öğretmenlerin karşılaştıkları bir diğer sorun ise el yazısının okunaklı olmaması ve görüntü olarak çirkin bir yazının varlığıdır (12 öğretmen). Aynı şekilde öğrencilerin yazı yazma konusunda bilinçsiz ve isteksiz olmaları yazma eğitimi açısından Türkçe Öğretmenlerini zorlayan bir başka durum olarak ortaya çıkmaktadır (12 öğretmen). Diğer sorunlar ise öğrencilerin sık sık anlatım bozuklukları yapmaları (7 öğretmen), yazı yazma konusunda teorik olarak bildikleri kuralları uygulamada kullanamamaları (7 öğretmen), konuşurken yaptıkları hataları ve yöresel ağza ait kuralları yazı diline de yansıtmaları (6 öğretmen), kelime hazinesinin başarılı bir metin oluşturmada yetersiz oluşu (5 öğretmen) olarak ön plana çıkmaktadır. Kendini yazılı olarak ifade edememe (3 öğretmen), yaratıcı ve eleştirel yazamama (2 öğretmen), etkinlikleri yeterli sürede bitiremememe (1 öğretmen) ve bir metin türüne saplanıp kalma (1 öğretmen) Türkçe öğretmenlerinin yazma eğitimi konusunda karşılaştıkları diğer sorunlar olarak görülmektedir.

Araştırma sırasında yapılan görüşmeler sonucu öğretmenler tarafından yazma eğitiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin kimi cevap örnekleri şunlardır: “Yazma eğitiminde en büyük problem çocukların isteksizliğidir. Yazmayı pek sevmiyorlar. Ayrıca bazı çocukların yazıları çok bozuk. Bir de öğrenci bir metin türüne saplanıp kalıyor. Örneğin şiiri seviyorsa hep şiir, masalı seviyorsa hep masal yazmak istiyor.” (Ö1)

“Yazma eğitiminde öğrencilerimin güzel yazı yazamamasından şikâyetçiyim. Bitişik el yazısı ileriki dönemlerde gittikçe bozuluyor. Düz yazıyla yazan öğrencilerim daha başarılı oluyor.” (Ö7)

“Yazma konusunda maalesef öğrencilere yeterli olamıyoruz. Yazı yazmayı sevmiyorlar. Yeterli okuma yapmadıkları için yazı yazmada da başarılı olamıyorlar. Yazım kuralları sadece bilgi olarak kalıyor. Uygulama konusunda maalesef başarısızlar. Bildikleri kuralları bile uygulayamıyorlar.” (Ö9)

Turkish Studies

“Harfleri doğru şekilde yazamıyorlar. Çoğu öğrenci hem düz yazıyı hem de bitişik el yazısını beraber kullanıyor.” (Ö10)

“Öğrencinin konuşma dili ile yazı dilini ayırt edememesi, yazılanların okunamaması, yazım kurallarına, özellikle de büyük harf küçük harf kullanımına dikkat edilmemesi yazma eğitiminde ortaya çıkan sorunlardır.” (Ö13)

Tablo 2. Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunların Sebepleri

Yazma Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Hangi Sebeplerden Kaynaklanıyor Olabilir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Bitişik eğik el yazısının öğrenciye uygun olmaması	10
2	İlköğretim kademesinde yazma eğitiminin yeterli olarak verilmemiş olması	9
3	Yeterli okuma yapmama	6
4	Sınav sisteminden kaynaklı sorunlar	6
5	Çalışma kitaplarının yetersizlikleri	4
6	Yazma eğitiminin geri planda kalması	4
7	Özgüven eksikliği	3
8	Defter tutma alışkanlığının olmaması	2
9	Kimi istisnaların çocukların kafalarını karıştırmaması	1
10	Öğrencinin pasif kalması	1
11	Genel kültürün ötelenmesi	1
12	Bilgisayarla yazma gibi güncel becerilerin kazandırılmaması	1
13	Sınıf atmosferinin etkisi	1
14	Öğretmenlerin yazma konusunda eksik bilgilere sahip olması	1

Yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların hangi sebeplerden kaynaklandığı konusunda, öğretmenler tarafından en çok dile getirilen sebepler bitişik eğik el yazısının öğrenciye uygun olmaması (10 öğretmen) ve önceki eğitim kademesinde (ilkokul) yazma eğitiminin yeterli seviyede kazandırılmamış olmasıdır (9 öğretmen). Ortaokul kademesinde görev yapan Türkçe öğretmenlerimiz, bitişik eğik el yazısının öğrencinin okunaklı ve güzel yazmasını engellediğini ve öğrencinin bu yazıyı sevmemesi sebebiyle yazı yazma konusunda üşengeçlik gösterdiğini belirtmektedirler. Öğretmenlerimize göre ilkokulda yazma eğitimini yeterli seviyede alamayan öğrenciler ise ortaokulda yazma konusunda hem şekilsel hem de içerik açısından ciddi zorluklar yaşamaktadırlar. Yeterli okuma alışkanlığına sahip olmama (6 öğretmen), sınav sisteminin öğrenciyi yazma becerisini geliştirmekten ziyade test çözmeye ve bilgileri sadece teorik olarak öğrenmeye yöneltmesini de (6 öğretmen) öğretmenlerimiz yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların temel sebepleri olarak görmektedirler. Çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin yazma eğitimini destekleme konusunda yetersiz olması (4 öğretmen) ve Türkçe öğretiminde yazma eğitimine yeterli önemin verilmemesi de (4 öğretmen) bu sorunların sebepleri olarak belirlenmiştir. Öğrencilerde öz güven eksikliği sonucu yanlış yazma korkusuyla yazmak istememe (3 öğretmen), defter tutma alışkanlığı gibi yazma eğitimini destekleyici faaliyetlerin olmaması (2 öğretmen), yazım konusundaki kimi istisnaların öğrencilerde kafa karışıklığına yol açması (1 öğretmen), öğrencinin aktif olarak derse katılmak yerine pasif kalarak etkinliklerden kaçınması (1 öğretmen), genel kültürün derslerde ötelenmesi (1 öğretmen), bilgisayarla yazma gibi günlük hayata girmiş becerilerden öğrencilerin yoksun kalması (1 öğretmen), sınıf atmosferinin olumlu ya da olumsuz etkisi (1 öğretmen) ve öğretmenlerin bu alanla ilgili eksiklikleri yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların diğer sebepleri olarak belirtilmiştir.

Yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların hangi sebeplerden kaynaklandığına ilişkin soruya öğretmenler tarafından verilen cevaplara şu örnekler verilebilir: “çocuklar ilkokulda bitişik eğik el yazısını kullanıyorlar. Ortaokula geçtikleri zaman böyle bir talebimiz olmadığı halde düz yazıya geçiyorlar. Normal yazıyı yazarken el yazısı kabiliyetleri de azalıyor. Uzun lafın kısası, ortaya karman çorman, kendilerinin bile okuyamadığı bir yazı çıkıyor.” (Ö3)

Turkish Studies

“Sebepler temel eğitimde yazma becerisinin ve kurallarının tam olarak oturtulmamış olması. Ayrıca öğrenciler bitişik eğik el yazısını sevmiyorlar ve yazıları okunmuyor.” (Ö18)

“İlköğretim kademesinde yazma eğitimine gerekli önem verilmiyor. Ayrıca çoktan seçmeli test sorularıyla yapılan ortak sınavlardan dolayı yazma eğitimi öğrencinin gözünde değersiz oluyor.” (Ö21)

“Sorunlar bitişik eğik el yazısının öğrenciyi zorlaması ve ilköğretimde düzgün yazı yazmaya yeterince önem verilmemesinden kaynaklanıyor.” (Ö28)

“Temel sebep ilköğretim eğitimidir. Çünkü ortaokul seviyesine gelmiş bir öğrencinin belli bir oranda yazma eğitimini almış olması gerekir. Ortaokulda ise biz Türkçe öğretmenleri için teorik kısmını veririz. Fakat öyle öğrenciler var ki bırakın yazı yazmayı harfleri bile tam olarak çizemiyor. Tabii tamamıyla öğrencide suç aramak yanlış olur fakat öğrencilerin çok çabaladığını da söylemek doğru olmaz. Bunun temel sebebi de bana göre ilköğretim öğretmenlerinin yeterince özveri olmamalarıdır.” (Ö30)

3.2. Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştıkları sorunlar tablo 3’de; bu sorunların temel sebepleri tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Dinleme Eğitiminde Karşılaştığımız Sorunlar Nelerdir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Dinlemeye yoğunlaşmama/kendini verememe	16
2	Dinlediğini anlamada güçlük çekme	10
3	Konuşana saygısız hareketler	9
4	Dikkatin çabuk dağılması	8
5	Pasif dinleyici olmayı tercih etme	3
6	Zihinsel süreçlerin etkili olarak kullanılmaması	3

Türkçe öğretmenlerine göre dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunların başında öğrencilerin dinleme yaparken yoğunlaşamamaları, kendilerini söylenenlere/okunanlara tam olarak verememeleri gelmektedir (16 öğretmen). İkinci önemli sorun ise öğrencilerin dinlediklerini anlamada güçlük çekmeleridir (10 öğretmen). Ayrıca öğrencilerin başkaları konuşurken dinlemek yerine konuşanın sözünü kesmek, söylenenleri ciddiye almamak, yerli yersiz itiraz etmek veya konuşmacıyı susturmaya çalışmak gibi dinleme sırasında yapılmaması gereken davranışlarda buldukları belirtilmiştir (9 öğretmen). Bir diğer önemli sorun ise öğrencilerin dinleme süresinin kısa oluşu ve dikkatin çok çabuk dağılması olarak belirlenmiştir (8 öğretmen). Öğrencilerin çoğunluğunun pasif dinleyici olmayı, dinleme sırasında aktif katılım göstermekten kaçınarak sadece susup oturmayı benimsemeleri (3 öğretmen) ve dinleme sırasında zihinsel süreçleri etkili olarak kullanamamaları, anlatılanları zihinde yapılandırmamaları (3 öğretmen) dinleme eğitimini zorlaştıran diğer sorunlar olarak belirtilmiştir.

Dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğuna ilişkin kimi öğretmen görüşleri şöyledir: “Dinleme eğitiminde en büyük sorun öğrencinin kendilerini vererek dinlememeleri. Tabii bu durum anlamayı da güçleştiriyor.” (Ö1)

“Öğrencilerimizin çoğunda kendini söylenenlere tam olarak verememe sorunu var. Ayrıca başkaları konuşurken dinlememek gibi çevresinde gördüğü olumsuz davranışları sınıfta da sergiliyor. Bir arkadaşları konuştuğunda onu dinlemeleri gerektiğinin ahlaki bir kural olduğunun farkında değiller.” (Ö17)

“Öğrencilerin önemli bir kısmı anlama gayretiyle dinlemiyor. Dinlemeyi bir susma faaliyeti olarak görüyorlar. Bazı öğrenciler ise dikkatli dinlemeyi beceremiyorlar. İlgilerini uzun süre bir noktaya odaklayamıyorlar.” (Ö24)

“ Sorun öğrencilerin dikkatlerini toplayamamaları, motive olamamaları veya dikkatlerinin çok erken dağılması.” (Ö28)

“Öğrenciler arkadaşları konuşurken konuşmacıyı bir şekilde engellemeye çalışıyorlar. Konuşmacının açığını yakalayıp sıkıntı vermeye çalışıyorlar. Diğer öğrencilerin sık sık konuşmaya katılma isteği konuşmacıyı da rahatsız ediyor. Dinleyicilerin olumsuz tutumları hem konuşmayı hem de dinleme eğitimini olumsuz etkiliyor.” (Ö29)

Tablo 4. Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sorunların Sebepleri

Dinleme Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Hangi Sebeplerden Kaynaklanıyor Olabilir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Dinleme eğitimine önem verilmemesi	8
2	Dinleme metinlerinin öğrenciye uygun olmaması	6
3	Dinleme konusunda kötü modellerin fazlalığı	5
4	Öğrencilerin etkili dinlemesini önleyen sebepler	3
5	Dinleme çalışmaları için materyal yetersizliği	3
6	Kelime bilgisinin yetersizliği	3
7	Sınıf düzeninin sağlanamaması	3
8	Öğretmenlerin öğrencilerin anlayamadığı şekilde konuşması	2
9	Dinlemeyi amaç olarak benimsememe	2
10	Bireysel farklılıklar	2
11	Genel işitme bozuklukları	1
12	Not olarak dinleme alışkanlığının olmaması	1

Dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunların hangi sebeplerden kaynaklandığına ilişkin soruya en fazla verilen cevap dinleme eğitimine gereken önemin verilmemesi olarak görülüyor (8 öğretmen). Öğretmenler açısından bir diğer sorun ise dinleme metinlerinin öğrenciye uygun olmamasıdır (6 öğretmen). Dinleme metinlerinin öğrencinin ilgisini çekecek konulardan yoksun ve ağır metinler olması öğretmenleri ve öğrencileri zorlamaktadır. Ayrıca dinleme konusunda çevredeki kötü modelleri fazlalığı da öğretmenlerin şikâyet ettikleri konular arasında bulunmaktadır (5 öğretmen). Çevrelerindeki kişilerin birbirini dinlememesi, dinleme konusunda çaba sarf etmek yerine aykırı bir tutum sergilemeleri ve karşıdakinin sözüne önem vermemeleri öğrencilerin de bu konuda olumsuz davranışlar göstermelerine sebep olmaktadır. Ayrıca erken kalkma, yorgunluk, kahvaltı yapmadan okula gelme gibi sebeplerden dolayı etkili dinlemenin yapılamadığı da öğretmenler tarafından belirtilmiştir (3 öğretmen). Bunların yanında etkili bir dinleme eğitiminin gerçekleştirilmesi için uygun metinlerin ve diğer materyallerin okullarda bulunmaması (3 öğretmen), kelime hazinesinin yetersiz oluşu sonucu dinlenenlerin anlaşılabilmesi (3 öğretmen), sınıf düzeninin sağlanamaması (3 öğretmen) dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunların sebepleri arasında görülmektedir. Kimi zaman ise öğretmenlerin öğrencilerin anlayamayacağı şekilde konuşması (2 öğretmen), öğrencilerin dinlemeyi amaç olarak benimsememeleri ve bu sebeple önem vermemeleri (2 öğretmen), bireysel farklılıklar sonucu kimi öğrencilerin dinleyerek etkili şekilde öğrenememeleri (2 öğretmen), genel işitme bozukluğuna sahip öğrencilerin varlığı (1 öğretmen) ve öğrencilerde not olarak dinleme gibi etkili dinleme yöntemlerinin alışkanlık haline gelmemesi (1 öğretmen) dinleme eğitimini olumsuz etkileyen faktörler olarak belirtilmiştir.

Öğretmen görüşlerine örnekler ise şu şekildedir: “ Sınıf disiplininin sağlanamaması başlıca sorun olabilir.” (Ö2)

“Bireysel farklılıklar, öğrencinin derse karşı olan ilgisizliği ve öğretmenlerin monoton anlatımları önemli sebeplerdir.” (Ö16)

“ Özellikle 7. Sınıf Türkçe ders kitabında verilen dinleme metinleri çok uzun ve öğrenci seviyesinin üzerindedir”(Ö20)

“ Aile içerisinde söz hakkı verilmeyen ve yeterince dinlenmeyen çocuk ileride dinleme alışkanlığını da kazanmıyor. Dinlemenin konuşmadan daha erdemli olduğu hissini yaşamayan öğrenci dinleme alışkanlığı kazanamıyor.”(Ö26)

“Öğrencilerin amaçlı olarak dinleme yapmamaları, dinleme metinlerindeki konuların günlük hayattan kopuk olması ve dikkatlerini çekmemeleri önemli sebeplerdir. Ayrıca yorgunluk, uykusuzluk, ilgisizlik ve kahvaltı yapmadan gelme gibi sebepler de var.” (Ö28)

3.3. Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin okuma eğitiminde karşılaştıkları sorunlar tablo 5’te; bu sorunların temel sebepleri tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 5. Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Okuma Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Okuma gelişiminin seviyenin altında olması	20
2	Okuma alışkanlığının olmaması	17
3	Okuma konusunda isteksiz davranma	17
4	Telaffuz bozuklukları	16
5	Dikkatini verememe	5
6	Okuduğunu anlayamama	5
7	Kelime hazinesinin yetersiz oluşu	3

Okuma eğitiminde karşılaşılan sorunların ne olduğu sorusuna verilen en yüksek cevap öğrencilerin buldukları kademenin çok altında bir okuma gelişimine sahip olduklarıdır (20 öğretmen). Ayrıca okuma alışkanlığına sahip olmama (17 öğretmen) ve öğrencilerin okuma konusunda isteksiz davranmaları da (17 öğretmen) önemli sorunlar olarak belirtilmektedir. Öğretmenlerin dikkat çektikleri bir diğer husus ise sesli okuma sırasında yoğun olarak yaşanan telaffuz bozukluklarıdır (16 öğretmen). Diğer sorunlar ise okurken dikkatini metne verememe (5 öğretmen), okuduğunu anlayamama (5 öğretmen) ve kelime hazinesinin yetersiz oluşu (5 öğretmen) olarak belirlenmiştir.

Bu konudaki cevaplara birkaç örnek ise şunlardır: “ Toplumda genel anlamda okuma alışkanlığının yerleşmemiş olması çocuklara da yansımaktadır. Bu alışkanlığın edinilmesi zaman almaktadır. Sürecin uzaması beraberinde başka zorluklar da getirmektedir.” (Ö6)

“ Öğrenciler okuma yapma konusunda isteksizler, ayrıca dikkatlerini metne veremiyorlar. Bunun yanında okumanın zahmetli bir uğraş olduğu kanısı da var.” (Ö8)

“ Türkçe öğretiminde en çok okuma konusunda sorun yaşamaktayım. Bazı sınıflarda okuma seviyesi oldukça düşük. Bu durum öğrencilerimizin anlama oranını da önemli ölçüde düşürüyor.” (Ö7)

“Öğrencilerimiz okurken kelimeleri tam olarak okumuyor. Ekleri ya eksik ya da fazla okuyor. Ayrıca noktalama işaretlerine dikkat etmiyorlar. Aynı sınıftaki öğrencilerin okuma seviyeleri birbirinden çok farklı. Ayrıca kitap okumayı da pek sevmiyorlar.” (Ö13)

“Kitap okumada isteksizlik ve sesli okuma sırasında kelimelerin yanlış telaffuz edilmesi yaşanan sorunlardandır.” (Ö14)

Tablo 6. Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunların Sebepleri

Okuma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Hangi Sebeplerden Kaynaklanıyor Olabilir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Önceki kademedeki gelen eksiklikler	17
2	Her öğrenciye dönüt verememe/ilgilenecek zaman bulamama/öğretmenden kaynaklanan sorunlar	10
3	Velilerin ilgisizliği	9
4	Okuma materyallerinden kaynaklı sorunlar	8
5	Okumanın önemini farkına varamama	8
6	Çok dillilik	7
7	Yeterli kütüphanenin olmayışı/uygun kitap bulamama	6
8	Özgüven eksikliği	5
9	Sınav sisteminden kaynaklı sorunlar	3
10	Öğrencilerin teknolojik aletlerle gereğinden fazla zaman harcamaları	1

Okuma eğitiminde karşılaşılan sorunların sebepleri sorulduğunda alınan en sık yanıt önceki eğitim-öğretim kademesinden (ilkokul) gelen eksiklikler olarak görülmektedir (17 öğretmen). Bir diğer önemli sorun ise sınıf ortamında ortaya çıkan yetersizliklerdir. Öğretmenler, öğrencilerde gördükleri eksiklikleri gidermek için ders süresinin yeterli olmamasından ve her öğrenciye birebir dönüt verme imkânı bulamadıklarından yakınmaktadır. Bu durum öğretmenlerin de yetersiz kalmalarına sebep olmaktadır (10 öğretmen). Öğretmenler tarafından dile getirilen bir başka sorun ise velilerin ilgisiz tutumlarıdır. Velilerin öğrencilerle yeterince ilgilenmemesi, öğretmenlerin de işlerini zorlaştırmakta ve ulaşılmak istenen başarıyı engellemektedir (9 öğretmen), okuma materyallerinden kaynaklanan sorunlarda bir başka konudur (8 öğretmen). Okuma metinlerinin öğrenci seviyesine uygun olmayışı, konuların ilgi çekici olmaması ve bilinmeyen kelimelerin oranının fazla oluşu bu metinlerin okuma eğitiminde etkili olarak kullanılmasını engellemektedir. Öğrencilerin ve velilerin okuma faaliyetinin önemini farkında olmamaları da öğretmenleri zorlayan bir başka husus olarak görülmektedir (8 öğretmen). Tüm bunların yanında içinde bulunulan ortamda birden fazla dil ve ağız kullanımı da öğrencilerin okuma eğitimini zorlaştıran bir başka husus olarak görülmektedir (7 öğretmen). Bir diğer önemli sorun ise öğrencinin okuma materyallerine ulaşmada sıkıntı yaşamaları ve okul kütüphanelerinde yaşanan eksiklikler olarak belirtilmiştir (6 öğretmen). Sesli okuma sırasında öğrencinin hata yapma korkusuyla okumaktan çekindiği ve özgüven konusunda sorun yaşadığı da öğretmenler tarafından dile getirilmiştir (5 öğretmen). Sınav sisteminin öğrenciyi daha çok test çözmeye ve ezberciliğe yönlendirmesi sonucu okuma eğitiminin ihmal edilmesi (3 öğretmen) ve öğrencinin teknolojik aletlerle fazla zaman geçirmesi sonucunda okumaya vakit ayırmaması da (1 öğretmen) belirtilen görüşler arasındadır.

Bu soruya kimi öğretmenlerin verdikleri cevaplar ise şunlardır: “Ben bu sorunları sınıf öğretmenlerine bağlıyorum. Şu an 5. sınıfların derslerine giriyorum. Sınıfta okuma yazma bilmeyen öğrencilerim var. İlk okuma yazma öğretimi konusunda eğitim almadığım için öğrencilere sıfırdan okuma yazma öğretme konusunda zorlanıyorum. İlkokul öğretmenlerinin bu konuda daha özverili olmaları gerektiğine inanıyorum. Ayrıca çocuk sınıfta boş boş oturmaya o kadar alışmış ki biraz ilgilensek sıkılmaya başlıyor. Hatta okula bile gelmiyor.” (Ö3)

“Öğrencilerin çoğunun ben okumamı geliştireyim gibi bir derdinin olmaması yani bu konuyu içselleştirmemeleridir. Bir diğer konu ise öğrencinin okul içinde Türkçe yazıp okuması ancak okul dışında başka dillerin konuşulmasıdır. Genelleme yapmak istemem ama bazı velilerimiz yoğun uyarılarımıza rağmen öğrencisiyle hiç ilgilenmemektedir.” (Ö17)

“Okuma metinleri ilgi çekici merak uyandırıcı değil. Özellikle 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler öğrenci seviyesine uygun değil. Ayrıca öğrenciye okumanın önemi ve amacı tam olarak anlatılamamaktadır.” (Ö21)

Turkish Studies

“Öğrencilerin okuma becerisinin ilkökulda yeterli seviyede geliştirilememesi, üst sınıflarda okuma alışkanlığının kazandırılmasını güçleştiriyor. Ayrıca eğitim sisteminin sınav merkezli olması da büyük bir problemdir. Çünkü öğrenciler sınava odaklandıklarında okuma etkinliklerini ikinci hatta üçüncü sıraya atıyorlar. Bir diğer sorun da son zamanlarda elimize verilen kitaplardır. Kitaplara koyulan metinlerin çoğu özensiz ve öğrenci seviyesine uygun olmayan metinlerdir.” (Ö25)

“Tabi birçok sebep sıralayabiliriz. Bunlardan birkaçı şunlar: ailede okuma düzeyi düşük olduğu için okuma eğitimine katkı adına evde hiçbir okuma faaliyetinin yapılmaması. Bazı öğrencilerim evlerinde okunacak tek bir kitap bile yok. Bir diğer sorun ise sınıf öğretmenlerinin bu konudaki yetersizliğidir. İlkokullarda da yeterince kitap bulunmuyor. Temelden eksikliklerle gelen öğrencilere okuma kültürünü kazandırmak zor oluyor.” (Ö30)

3.4. Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin konuşma eğitiminde karşılaştıkları sorunlar tablo 7’de; bu sorunların temel sebepleri tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Konuşma Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Telaffuz bozuklukları	15
2	Öğrencinin konuşmaya çekinmesi/konuşmak istememesi	14
3	Anlatım bozuklukları	14
4	Kendini ifade edememe	14
5	Konuşurken zihinsel süreçlerin etkili kullanılamaması	8
6	Özensiz konuşma	8
7	Kelime hazinesinin yetersiz olması	6

Konuşma eğitiminde sorun olarak telaffuz bozuklukları öne çıkmaktadır (15 öğretmen). Telaffuz bozukluklarını öğrencinin konuşmaya çekinmesi ve konuşmak istememesi (14 öğretmen), konuşurken sık sık anlatım bozuklukları yapma (14 öğretmen) ve kendini sözlü olarak ifade edememe (14 öğretmen) takip etmektedir. Konuşurken zihinsel süreçleri etkili olarak kullanamamak (8 öğretmen) ve özensiz bir dil kullanarak konuşmak da (8 öğretmen) öğretmenler tarafından ortaya konulan sorunlar arasındadır. Kelime hazinesinin yetersiz oluşu da konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlardan biri olarak ifade edilmiştir (6 öğretmen).

Konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğuna ilişkin soruya öğretmenler tarafından verilen kimi yanıtlar ise şöyledir: “ K harfi yerine ğ harfinin söylenmesi gibi telaffuz sorunları var. Ayrıca kelimeleri kullanırken söyleyişe dikkat etmiyor ve kabaca konuşuyorlar. Bir de düşünmeden konuşmak gibi bir sorun var.”(Ö4) “

“Öğrencilerde kelime hazinesi çok zayıf, sözcükleri yanlış yerde ve yanlış anlamda kullanmaları sıkıntı yaratıyor.” (Ö6)

“ Konuşmak için söz alan öğrencilerim gelişigüzel cümleler kuruyor ya da tam olarak cümle kuramıyorlar. Bazı öğrenciler de hiç söz almak istemiyorlar.” (Ö17)

“Yeni nesil öğrenciler hazır ve kolay bilgiyi sevmelerinden dolayı konuşmayı kısa ve net bir şekilde yapmayı tercih ediyorlar. Konuşmaya çok fazla yorum katmıyorlar ve ezber cümleler kuruyorlar. Bazı kelimelerin telaffuzunda zorlanıyorlar. Bazı öğrenciler ise utangaç oldukları için konuşmak istemiyorlar. (Ö18)

“Telaffuz bozuklukları, kendini ifade edememe, konuşurken yeteri kadar kelime kullanamama gibi problemler var. Ayrıca anlam bilgisinin yetersiz oluşu, yetersiz ve az konuşma

gibi sıkıntılar da yaşanmakta. Öğrencilerin çoğu aile ve çevre tarafından bastırılmış oldukları için konuşmaya çekiniyorlar.”(Ö26).

Tablo 8. Konuşma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunların Sebepleri

Konuşma Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Hangi Sebeplerden Kaynaklanıyor Olabilir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Birden fazla ağız/dil kullanımı	16
2	Toplum içinde konuşma hakkının bastırılmış olması	8
3	Bilgi eksikliği	7
4	Konuşma eğitimine verilen önemin az oluşu	7
5	Okuma alışkanlığının olmaması	5
6	Öğrenciye sınıfta yeterince söz hakkı verilememesi	5
7	Öğrenci takibinin yapılamaması	1
8	Öğretmen ve velinin iyi örnek olamaması	1
9	Bilgiye ulaşma konusunda sıkıntı yaşama	1

Konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunların sebeplerine bakıldığında, öğretmenlere göre birden fazla ağız veya dilin kullanılması önemli bir problem kaynağı olarak öne çıkmaktadır (16 öğretmen). Öğrencinin toplum içinde konuşma hakkından mahrum bırakılması ve bu konuda bastırılmış olması da önemli bir problem kaynağı olarak gözükmektedir (8 öğretmen). Ön bilgilerin yetersizliği de öğrencilerin konuşma sırasında sorun yaşamalarına sebep olan durumlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır (7 öğretmen). Ayrıca konuşma eğitimine verilen önemin az oluşu, bu becerinin gelişmesini engelleyen durumlara yol açmaktadır (7 öğretmen). Okuma alışkanlığının zayıf olması (5 öğretmen) ve öğrencilere sınıf içinde yeterince söz hakkı verilememesi, pratik yaptırılmaması da konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunların sebepleri arasında yer almaktadır (5 öğretmen). Diğer sebepler ise öğrencinin öğretmen tarafından takip edilememesi (1 öğretmen), konuşma konusunda öğretmenlerin ve çevrenin kötü örnekler oluşturması (1 öğretmen) ve öğrencinin bilgiye ulaşma konusunda sıkıntı yaşaması (1 öğretmen) olarak tespit edilmiştir.

Konu hakkındaki kimi öğretmen görüşleri şu şekildedir: “ Öğrencilerin konuşacakları konu hakkında bilgi sahibi olmamaları ya da araştırma yapmadan gelmeleri, konuşmanın sığ kalmasına sebep olmaktadır.” (Ö2)

“Bana göre sorunların çoğu kitap okumanın alışkanlık haline gelmemesinden kaynaklanmaktadır.” (Ö7)

“ İçinde yaşanan çevrenin bunda çok büyük bir etkisi var. Evde ve okulda konuşulan dilin farklı olması da büyük bir etkendir. Ayrıca Türkçe derslerinde konuşma eğitimine çok fazla yer verilemiyor.” (Ö10),

“ Sorunlar öğrencilerde kitap okuma alışkanlığının olmamasından ve araştırma yapmak için yeterli olanakların bulunmamasından kaynaklanmaktadır.” (Ö21)

“Muş'ta konuşulan Türkçenin ağız özelliklerinin farklı olması sorun yaratıyor. Bazı öğrenciler İstanbul ağzına dönmek istemiyor ya da dönemiyor. Ancak konuşma sırasında diğer öğrenciler tarafından rencide edilince sorun oluşuyor. Ayrıca anne babaların konuşma sırasındaki yanlış tutumları da öğrenciye yansıyor.” (Ö29)

3.5. Dil Bilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar tablo 9'da; bu sorunların temel sebepleri tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 9. Dil Bilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar
Dil Bilgisi Öğretiminde Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?

No	İfadeler	Frekans
1	Ezbere kaçma/konuları tam olarak kavrayamama	20
2	Öğrencilerin konuları anlamakta zorlanması	19
3	Konuları birbirine karıştırma	14
4	Derse karşı olumsuz tutum takınma	9
5	Öğrendiği bilgileri diğer öğrenme alanlarıyla destekleyememe	7
6	Bilgilerin çabuk unutulması	4

Dil bilgisi öğretiminde en çok karşılaşılan sorun olarak öğrencilerin konuları kavrayamamaları, ezbere kaçmaları ortaya çıkmıştır (20 öğretmen). Ayrıca öğrencilerin konuları anlamakta zorlanmaları da öğretmenler açısından önemli bir sorun olmaktadır (19 öğretmen). Öğretmenler açısından bir diğer sorun ise öğrencilerin dil bilgisi konularını birbirine karıştırmaları olarak görülmektedir (14 öğretmen). Öğrencilerin Türkçe derslerinde dil bilgisi konularına karşı olumsuz tutum takınmaları (9 öğretmen), dil bilgisi konularını Türkçe öğretiminde yer alan diğer öğrenme alanlarıyla destekleyememe veya bu alanlara yansıtamama (7 öğretmen), öğrenilen bilgilerin çok çabuk unutulması (4 öğretmen) dil bilgisi öğretiminde ortaya çıkan diğer sorunlar olarak belirlenmiştir.

Konu hakkındaki kimi öğretmen görüşleri şunlardır: “Dil bilgisi konularının ayırt edilememesi ve öğrencilerin dil bilgisine karşı ön yargılı olmaları yaşanan sorunlardır.” (Ö13)

“Öğrenciler, ders esnasında konuları kavramış gibi gözükseler bile, uygulama sırasında başarısız oluyorlar.” (Ö18)

“Öğrencilerin konuları sürekli unutulması ve kavramları birbirine karıştırmaları, öğrenciler bir sonraki derse bir şey bilmeden geliyorlar.”(Ö20)

“Dil bilgisi öğretimi genellikle ezber içeriyor. Öğrenciler öğrenirken belli örnekleri kafalarında kodluyor ve ona göre cevaplar üretiyorlar.”(Ö24)

“Öğrenciler dil bilgisi konularını kavramakta zorlanıyorlar. Konular sarmal olduğundan bir sınıfta öğrenemediği konular diğer sınıflardaki konuları öğrenmesini de zorlaştırıyor.” (Ö25)

Tablo 10. Dil Bilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Sebepleri

No	İfadeler	Frekans
1	Konuların çok fazla/yoğun olması	13
2	Birden fazla dil/ağız kullanımı	7
3	Öğretim materyalinden kaynaklanan sorunlar	6
4	Müfredattan kaynaklı sorunlar	6
5	Ayrıntıların ve istisnaların çok olması	6
6	Ön bilgilerin yetersizliği	6
7	Derse hazırlıksız olarak gelme	5
8	Konuların öğrenciye soyut gelmesi	5
9	Dil bilgisinin faydasını bilmeme	2

Dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunların sebeplerine bakıldığında en fazla öne çıkan sebebin dil bilgisi konularının yoğun olmasıyla ilişkili olduğu görülmektedir (13 öğretmen). Ayrıca bölgede birden fazla ağız ve dilin kullanılıyor olması da dil bilgisi öğretimini zorlaştıran sebepler arasında yer almaktadır (7 öğretmen). Sorunlara kaynaklık eden bir diğer sebep ise öğretim materyalinden, yani öğrenci çalışma kitaplarından kaynaklanan eksiklikler olarak görülmektedir (6 öğretmen). Müfredatın yarattığı sorunlar (6 öğretmen) ve dil bilgisi konularında ayrıntıların ve istisnaların çok olması da (6 öğretmen) dil bilgisi öğretimini zorlaştıran sebepler arasındadır. Dil bilgisi konularının aşamalı ilişkisi içinde olmasından dolayı ön bilgilerin yetersiz olması ve önceki

Turkish Studies

öğrenmelerden gelen eksiklikler de öğretmenlere göre bu alandaki zorluklara kaynaklık eden durumlardan biridir (6 öğretmen). Ayrıca öğrencilerin derse hazırlıksız olarak gelmeleri (5 öğretmen) ve dil bilgisi konularının öğrencilere soyut gelmesi de (5 öğretmen) Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimini zorlaştıran sebepler olarak görülmektedir (5 öğretmen). Öğrencilerin dil bilgisi konularına hakim olmanın kendilerine kazandıracığı faydaların farkında olmaması, bu alanda yaşanan sorunların bir başka sebebi olarak tanımlanmıştır (2 öğretmen).

Konu hakkındaki kimi öğretmen görüşleri şunlardır: “Dil bilgisi öğretiminde müfredat ve sistem kaynaklı sorunlar mevcut. Mesela 6.sınıflarda çok yoğun bir dil bilgisi müfredatı var. Bu bazı sıkıntılara sebep oluyor. Diğer becerilere zaman kalmıyor. Ayrıca 5. Sınıfta dil bilgisi konuları çok azken öğrenci 6. Sınıfa geçtiğinde yoğun bir dil bilgisi müfredatıyla karşılaşınca derse karşı olumsuz tutum geliştiriyor.” (Ö1)

“Dil bilgisi konularının ağırlığı, ilk öğrendiklerin dilin ya da bölgede konuşulan ağzın farklı olması sebebiyle dil bilgisi öğretimi zorlaştırıyor” (Ö4)

“Öğrenciye konuların soyut gelmesi ve bu konuların ilerideki hayatında işine yaramayacağına inanması öğrenmeyi zorlaştırıyor.” (Ö9)

“Konuların yoğun ve birbirine bağlı olması sebebiyle birini tam olarak öğrenemeyen öğrenci sonraki konuları da kaçırıyor.” (Ö13)

“Konular zaten öğrencilerin ilgisini çekmezken çok fazla istisnanın da olması unutkanlığa sebep oluyor. Ayrıca kitaplarda konulara ve etkinliklere az yer verildiği ve zaman sorunu yaşandığı için ancak birkaç öğrenci için faydalı oluyor.” (Ö16)

3.6. Çözüm Önerileri

Ortaokulda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin Türkçe öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11. Çözüm Önerileri

Türkçe Öğretiminde Karşılaştığınız Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileriniz Nelerdir?		
No	İfadeler	Frekans
1	Derslerde pratiğe dayalı/ temel becerilerini arttırıcı etkinliklere daha çok yer ve zaman verilmeli	15
2	Dil bilgisi konularının ağırlığı azaltılmalı	7
3	Müfredat, öğrenci seviyesine göre yeniden düzenlenmeli	7
4	Önceki kademedeki kazandırılması gereken davranışlar tam olarak kazandırılmalı, sonraki kademeye hazır olunmalı	6
5	Ders kitaplarından kaynaklı sorunlar giderilmeli	5
6	Öğrencinin öz güveni artırılmalı	5
7	Okuma alışkanlığı geliştirilmeli	5
8	Veli öğretmen işbirliği güçlü olmalı ve çocuğa örnek olunmalı	4
9	Bölgesel şartlar göz önüne alınmalı	3
10	Diksiyon, güzel yazı, hızlı okuma gibi pratik dersler verilmeli	3
11	Dil bilinci ve sevgisi kazandırılmalı	2
12	Zihinsel becerilerin geliştirilmesine önem verilmeli	2
13	Sınav sisteminin iyileştirilmeli	2
14	Hizmet içi eğitimin kalitesi artırılmalı	1
15	Hizmet öncesi (lisans) eğitiminin kalitesi artırılmalı	1
16	Kültürel ve sanatsal faaliyetlere daha fazla yer verilmeli	1
17	Diğer derslerde de dilin etkili şekilde kullanımına dikkat edilmeli	1
18	Kütüphaneden daha çok yararlanılmalı	1
19	Medyadaki kötü örnekler son bulmalı	1

Turkish Studies

Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin öğretmenlerimiz tarafından yapılan öneriler içinde üzerinde en çok durulan konu derslerin teorik kısmından ziyade pratik kısmına önem verilmesi ve temel dil becerilerini artırıcı etkinliklere daha çok yer verilmesi olarak görülmektedir. Ayrıca bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesi için daha fazla zamana ihtiyaç olduğu da göz önüne alınmalıdır (15 öğretmen). Dil bilgisi konularının azaltılması ve yoğunluğun giderilmesi de önemli bir öneri olarak karşımıza çıkmaktadır (7 öğretmen). Müfredat konularının öğrenci seviyesine göre yeniden düzenlenmesi (7 öğretmen) ve öğrencinin önceki kademelerde elde edilemeyen kazanımlara ait eksiklikler giderildikten ve bu kademenin gerektirdiği düzeye eriştikten ve hazır olduktan sonra bir sonraki kademeye geçirilmesi (6 öğretmen) öğretmenler tarafından tavsiye edilen çözümler arasındadır. Sorunların giderilmesi adına ders kitapları ve çalışma kitapları gibi öğretim materyallerinden kaynaklı sorunların giderilmesi (5 öğretmen), öğrencilere özgüvenlerini artıracak şekilde davranılması (5 öğretmen), okuma alışkanlığının geliştirilmesi için daha fazla çabanın harcanması gibi çalışmaların da faydalı olacağı düşünülmektedir. Velilerin ve öğretmenlerin daha sıkı işbirliği içine girmesi ve dili etkili kullanma hususunda öğrenci için iyi örnekler olarak ortaya çıkmaları (4 öğretmen), bölgesel şartların göz önüne alınması (3 öğretmen) diksiyon, güzel yazı, hızlı okuma gibi dil becerilerine katkı sağlayan derslerin verilmesi de (3 öğretmen) çözüme katkı sunacak durumlar olarak sunulmuştur. Öğrencilere dil bilincinin ve sevgisinin aşılması (2 öğretmen), zihinsel becerilerin gelişimine ve zihinsel süreçlerin aktif kullanımına özen gösterilmesi (2 öğretmen), teorik bilgiye dayalı ve öğrenciyi ezbere yönelten sınav sisteminde iyileştirilmeye gidilmesi (2 öğretmen) sorunların çözümü için öğretmenler tarafından dile getirilen öneriler arasında yer almaktadır. Dikkat çekilen bir diğer nokta ise hizmet içi (1 öğretmen) ve hizmet öncesi (1 öğretmen) eğitiminin kalitesinin artırılması hususundadır. Kültürel ve sanatsal faaliyetlere daha fazla yer verilmesi (1 öğretmen), diğer derslerde de öğretmenler tarafından dilin etkili ve düzgün şekilde kullanımına dikkat edilmesi (1 öğretmen), öğrencilerin kütüphane hizmetlerinden daha etkili bir biçimde yararlanmasını sağlama (1 öğretmen) ve medyada dilin kullanımında kötü örnek teşkil eden karakterlere yer verilmemesi (1 öğretmen) öğretmenler tarafından Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik diğer tavsiyelerdir.

Konu hakkındaki kimi öğretmen görüşleri ise şunlardır: “Dil bilgisi öğretiminin oranının azaltılmasını istiyoruz. Bunun için de öğretim programında değişikliğe gidilmelidir. Öğrenci dil bilgisini Türkçe eğitimiyle eş değer tutuyor. Oysa Türkçe eğitiminin amacı salt dil bilgisi öğretmek değildir. Bu olumsuzluk giderilince diğer dil becerilerine daha çok zaman ayrılacaktır. Bu sayede Türkçe eğitimi asıl amacına ulaşacaktır.” (Ö1)

“Öğretmenliğe başladığım zaman sudan çıkmış balık gibi hissettim kendimi. Branş anlamında hiçbir şey bilmiyordum. Türkiye’nin en iyi üniversitelerinden birinden mezunum ancak üniversite kendisine öğretmen değil akademisyen yetiştirdi. Öğretmenliği kendi kendime bocalayarak, hatalar yaparak öğrendim. Hala tam anlamıyla öğretmen miyim acaba? Üniversitelerin öğretmen adaylarını düzgün yetiştirmeleri gerekir. Donanımlı, diksiyonu düzgün, alanı konusunda yeterli öğretmenler olarak. Bunun yanında Türkçe dersinin en önemli kazanımları dil bilgisinde değil, konuşma ve dinleme gibi becerilerde olmalı. Akli başında bir şekilde dinlemeyi-konuşmayı bilen, ne yaptığının farkında olan bireyler yetiştirmeliyiz.” (Ö3)

“Öğrencilerin Türkçenin ve dili iyi kullanmanın önemi kavratılmalıdır. Ayrıca diksiyon dersi gibi pratik becerileri artıran dersler öğrencilerin kâğıt üstünde kalan öğrenmelerini önleyecektir.”(Ö10)

“Kitaplardaki metinler dikkatli seçilmeli (eğlenceli, farklı vb.), dil bilgisi eğitiminde oyunlaştırmaya yer verilmeli, öğrencilerin ders boyunca aktif olması sağlanmalıdır. Konuşma eğitiminde öğrenciler teşvik edilmeli, eleştiriler yapıcı olmalıdır. Dinleme eğitimine öğrenciler

Turkish Studies

hazır hale getirilmeli, aktif dinlemeye katılım sağlanmalıdır. Kısacası derslerde öğrenciler aktif olmalıdır.” (Ö18)

“Birçok şey yapılabilir ancak bana göre en önemlisi müfredat ve sınav sisteminin gözden geçirilmesidir. Bugün 2. sınıf öğrencileri bile test çözüyorsa sıkıntı var demektir. Okumayan, yazmayan hatta düşünmeyen ama çok iyi soru çözen öğrenciler yetiştiren bir eğitim sistemine sahibiz.” (Ö25)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ortaokullardaki Türkçe derslerinde yaşanan sorunların öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler Türkçe öğretimi sırasında öğrenme alanlarına göre kimi zaman benzer kimi zamansa birbirinden farklı problemlerle karşılaşıldığını göstermektedir. Bu durum, ülkemizde ana dili öğretiminin en önemli parçasını oluşturan Türkçe derslerinde verimsizliğe ve öğrencilerin temel dil becerilerinden yararlanamamasına yol açmaktadır. Karşılaşılan sorunların niteliğine bakıldığında hemen her alanda yaşanan problemlerin en önemli sebebi olarak öğrencilerin bu kademeye birçok beceriyi kazanamamış şekilde gelmeleri gösterilmektedir. İyi bir ana dili eğitimi alamayan öğrencilerin içinde bulunduğu yaş grubunun ve öğretim kademesinin çok gerisinde bir dil performansı sergiledikleri görülür. Bu durum öğrencilerin buldukları öğretim kademesinde hedeflenen kazanımlara ulaşmalarını da engellemekte ve öğretmenleri zorlamaktadır. Aynı şekilde öğrencilerin derslere ve konulara karşı takındıkları olumsuz tavrın da Türkçe derslerinde sorunlar yaşanmasına neden olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılması sırasında yaşanan sorunlarda çevresel etkenlerin ve önbilgilerin de etkisi olmaktadır. Zira öğrenci okul çağına gelinceye kadar bu iki beceriyi kazanmıştır. Özellikle dinleme alanındaki eksiklik sadece ülkemizde değil birçok gelişmiş ülkede de var olan bir sorundur (Ünal, 2001). Bu durumun birçok sebebi mevcut olsa da temel yanlışlardan biri insanda dinleme becerisinin doğuştan geldiği şekliyle, herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadan ve kendiliğinden gelişen bir yapıda olduğu inancıdır (Özbay, 2007). Ayrıca okuma ve yazma becerilerinin dinlemeden daha önemli olduğu, okullarda dinleme eğitimi için ayıracak zamanın olmaması, dinlemenin öğretilmeyeceği, öğretilse bile değerlendirilemeyeceği gibi birçok yaygın kanaatten ötürü dinleme eğitiminin önemsenmediği görülmektedir (Doğan, 2011). Özellikle de dinleme etkinliğinin iki tarafını oluşturan dinleyici ve konuşmacıdan kaynaklanan faktörler dinleme etkinliğinin başarısız olmasına ve dikkatin yoğunlaşmamasına sebep olabilir. Bu nedenle dinlemeyi etkileyen faktörler üzerinde durulmalıdır. Emiroğlu ve Pınar (2013) yaptıkları çalışmada dinlemenin diğer öğrenme alanlarıyla olan ilişkisine dikkat çekerler. İlk kazanılan dil becerisi olan dinleme, diğer becerilerin de temeli konumundadır. Çalışmada dinleme becerisinin geliştirilmesi sırasında dinleme kurallarının kazandırılması ve çeşitli strateji ve tekniklerin de kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Epçaçan (2013) ise dinleme becerisinin ölçme değerlendirme boyutundaki eksikliğine dikkat çekerek konuyla ilgili çalışmaların dinleme eğitime büyük katkısı olacağını dile getirmiştir. Bahsi geçen çalışmalar ile bu araştırma sırasında elde ettiğimiz bulgular karşılaştırıldığında görülmektedir ki dinleme eğitimi alanında karşılaşılan sorunların temelinde bu becerinin yeterince önemsenmemesi ve dinleme eğitiminin okul uygulamaları boyutunda yaşanan yetersizlikler yer almaktadır.

Konuşma eğitimiyle ilgili olarak yaşanan problemlere bakıldığında yerel dil/ağız kullanımlarının ve konuşmacının psikolojik durumunun etkisi ortaya çıkmaktadır. Konuşma eğitiminde amaçlanan çocuğun daha iyi ve etkili iletişim kurmasını sağlamak; telaffuz bozuklukları yapmadan nazik ve standart dilin kurallarına uygun bir biçimde konuşmasını sağlamaktır (Yıldız vd., 2013). Bu nedenle konuşma eğitimi çalışmalarında öğrencinin aktif katılımı önemlidir. Hazırlıklı konuşmalar yapmadan şiir okumaya, kitap tanıtımından fıkra anlatmaya kadar çeşitli

Turkish Studies

uygulamalarla öğrenci, dili düzgün ve etkili kullanmaya yönlendirilmelidir (Aktaş ve Gündüz, 2011). Konuşma eğitimi uygulamaları sırasında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da öğrencinin öz güvenini zedelemekten ona bu beceriyi etkin hale getirmektir. Özellikle de ilkököl ve ortaoköl seviyesindeki çocuklarda görülen konuşma kusurlarının öğrencinin kişisel gelişimine zarar vermeden giderilmesi gerekmektedir (Akyol, 2008). Uçgun (2007) konuşma eğitimi etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında öğretmenin konuşma konusundaki yeterliliğinin ve iyi bir örnek olmasının, derslerde teknolojik araç gereçlerin kullanılmasının, eğitim ortamının ve etkinliklerin bu beceriyi destekleyecek şekilde düzenlenmesinin önemine dikkat çeker. Sevim ve Gedik (2014) öğrencilerin konuşma kaygılarını inceledikleri çalışmada derse karşı olan olumsuz tutumun öğrencide konuşma kaygısına neden olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar ile öğretmen görüşleri doğrultusunda yaptığımız bu çalışmanın bulguları, olumsuz örneklerin varlığının ve öğrencinin kendini baskı altında hissetmesi gibi durumların konuşma eğitiminde önemli problemlere neden olduğunu göstermektedir.

Okuma alanıyla ilgili sorunların niteliğine bakıldığında ortaya çıkan sorunun genel olarak okuma seviyesindeki düşüklük ve okuduğunu anlayamama etrafında şekillenmektedir. Bu durum okuma sırasında karmaşık süreçler olan bilginin dönüştürülmesi, değerlendirilmesi, yeniden üretilmesi, farklı bilgilerle birleştirilmesi gibi birçok üst düzey işlemin gerekliliğinden de kaynaklanmaktadır (Balcı, 2013). Okuma becerisini insanoğlu sonradan, belli bir programa bağlı olarak elde ettiğinden bu becerinin sağlıklı biçimde kazandırılmasında ailenin katkısı, erken yaşlarda başlanması ve zaman içinde takibi de önem taşımaktadır.(Gündüz; Şimşek, 2011). Ayrıca okuma, kişinin yaşam boyu ihtiyaç duyacağı ve sürdüreceği bir eylemi karşılamaktadır (Okur, 2013). Bu nedenle okuma eğitiminin önemszenmesi ve okuma becerisinden kişinin sağlıklı ve verimli şekilde yararlanması önemli bir husustur. Bağcı (2010) ortaoköl öğrencileriyle yaptığı ve öğrencilerin serbest okuma, kitap okuma, genel okuma ve akademik okumaya ilişkin tutumlarını incelediği çalışmada okuma isteği ile Türkçe dersine karşı olumlu tutum geliştirme ve okuma alışkanlığına sahip olma arasında yakın bir ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Gün (2012) ortaya koyduğu çalışmada ortaokullarda yürütülen Türkçe derslerindeki okuma etkinliklerinin öğrencilerin ilgisini çekme konusunda yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Yine aynı çalışmaya göre öğretmenler, programdaki etkinliklerin öğrencileri derste yeterince aktif duruma getirmediğini düşünmektedir. Bağcı ve Gün'ün yaptığı çalışmalardan elde edilen sonuçlar, bu araştırma sırasında ortaya çıkan ve okuma eğitimi ile ilgili sorunlar arasında gösterilen "okuma alışkanlığının olmaması", "okuma konusunda isteksiz davranma" ile okuma eğitiminde karşılaşılan sorunların nedenleri arasında gösterilen "okuma materyallerinden kaynaklı sorunlar", "okumanın öneminin farkına varamama" gibi bulgularla paralellik göstermektedir.

Yazma sürecinde ortaya çıkan eksiklikler ve zorluklar yazma sırasında fiziksel ve zihinsel etkinliklerin eşgüdömlü olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu karmaşık süreç içinde yapılan şekilsel ve mantıksal hataların düzeltilmesi ve öğrencinin yazma becerisini geliştirme konusunda öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Öğretmenler öğrencilerin yazı çalışmalarını sık sık kontrol ederek ve düzeltmeler yaparak konunun takipçisi olmalıdırlar (Göçer, 2010). İlkoköl yıllarında temeli atılan, ortaoköl kademesinde Türkçe dersleri aracılığıyla geliştirilmeye devam eden bu beceri ilerledikçe daha nitelikli ve üst düzey metinlerin ortaya çıkması sağlanır. Bu durum zihinsel gelişimi de olumlu yönde etkiler (Akyol, 2008). Tok ve Ünlü (2014) yapmış oldukları araştırmada ilkököl, ortaoköl ve lise kademelerindeki öğretmenlerin yazma eğitimi konusunda çeşitli sorunlar yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Araştırmada öğrencilerin kendini yazılı olarak ifade edememesi, imla ve noktalama kusurları, kelime hazinesinin dar oluşu, yazarken planlama yapamam ve kitap okuma alışkanlığının olmayışı farklı kademedeki öğretmenlerin üzerinde uzlaştıkları problemler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca ortaoköl ve lise düzeyinde yaşanan önemli sorunlardan biri olarak ilkökölde yazma alışkanlığının yeterince

Turkish Studies

kazandırılmamış olması gösterilmektedir. Tağa ve Ünlü (2013) yazma eğitiminde karşılaşılan sorunları öğretmen, öğrenci, program ve dış etkenler bağlamında araştırmıştır. Öğrenci boyutundaki sorunlar okuma alışkanlığının olmayışı, düzenli yazma alışkanlığının kazanılmaması ve isteksizlik olarak tespit edilirken öğretmen boyutunda alanda yapılan yazma öğretimi ile ilgili çalışmaların takip edilmemesi, yazma sürecinin bütününe kapsayacak belirli bir usulün takip edilmemesi, farklı yöntem ve teknikler kullanılmaması öne çıkan sonuçlardır. Yapılan araştırmalar sonucu yazma eğitiminde karşılaşılan sorunlar olarak tespit edilen okuma alışkanlığının olmayışı, önceki kademedeki gelen eksiklikler, öğrencilerde görülen isteksizlik gibi konular bu çalışmada da öğretmenler tarafından sıklıkla dile getirilen problemler arasında yer almaktadır.

Öğretmenlerin yoğun olarak problem yaşadıkları alanlardan biri olan dil bilgisi öğretiminde, dil bilgisi konularının temel dil becerileriyle desteklenmeyen, ezbere dayalı bilgiler yığını olarak görüldüğü ortadadır. Bu durumun önlemek ve dil bilgisi öğretiminde başarılı olmak için bu alanın diğer dil becerilerinden bağımsız ve müstakil olarak değil, temel dil becerilerini tamamlayıcı bir şekilde sunulmasına dikkat edilmelidir (Erdem, 2007). Dil bilgisi konularının öğrenci için soyut bir takım kurallar bütünü olmaktan kurtarılıp ana dili destekleyici bir şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Güven (2013) dil bilgisi öğretimindeki sorunlar üzerinde durduğu çalışmada dil bilgisi sorunlarının literatürde hangi boyutlarla öne çıktığını incelemiştir. Araştırmaya göre bu alanda yaşanan problemler genel olarak dil bilgisi öğretimine gereken önemin verilmeyişi, konuların sınıf seviyelerine doğru şekilde yayılmayışi, doğru yöntem ve tekniklerin kullanılmayışi, kalıplaşmış kuralların ve örneklerin varlığı, bu alanın diğer becerilerle desteklenmeyişi gibi sorunlardan kaynaklanmaktadır. İşcan ve Kolukısa (2005)'e göre dil bilgisi öğretiminde kuralların ezberletilmesi, diğer becerilerden bağımsız olarak ele alınması, kuralların verilmiş amacının kavratılmaması, konulara dilbilimsel açıdan yaklaşılmaması gibi temel yanlışlar bu alandaki sorunlara kaynaklık etmektedir. Görüldüğü gibi dil bilgisi öğretiminde yaşanan sorunlar üzerine yapılan çalışmalar, öğretmen görüşlerinden yararlanarak ortaya koyduğumuz mevcut araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir. Bu durum dil bilgisi öğretiminde yaşanan genel problemlerin varlığına işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2015), *Öğretmenlerin Öğretim Etkinliklerini Gerçekleştirme Sürecinde Yaşadıkları Sorunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/15, p. 1-18 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8942> ISSN: 1308-2140, Ankara-Turkey
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dil Bilimi (6. Baskı)*. Ankara: TDK.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2011). *Yazılı ve Sözlü Anlatım (16. Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Akyol, H. (2008). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, H., Kırkılıç, A. (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi (Editörler: Kırkılıç, A.; Akyol, H.)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alyılmaz, C. (2010). *Türkçe Öğretiminin Sorunları*. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 5/3, s.728-749.
- Ateş, K. (2009). *Türk Dili*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Aytan, T. ve Güney, N. (2012). *Türkçe Öğretiminde Aktif Öğrenme Uygulamaları Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Bağcı, H. (2010). *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi*, e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA), 5(4), 2018-2033. Article Number: 1C0253
- Balcı, A. (2013). *Okuma ve Anlama Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayburtlu, Y. S. (2015), *2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi*, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/15, p. 1-18 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8942> ISSN: n1308-2140, Ankara-Turkey
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, B., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelebi, M. D. (2006). Türkiye'de *Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 285-307.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013) *Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4 Spring 2013, p. 769-782, Ankara-Turkey
- Epçayan, C. (2013). *Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, Yıl: 6 Sayı: 11. s. 331-352
- Erdem, İ. (2007). *İlköğretim II. Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Erdoğan, R. (2011). *Yüksek Öğretim İçin Türk Dili ve Kompozisyon*. Bursa: Marmara Kitabevi.
- Göçer, A. (2010). *Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volum 3, s.178-195.
- Gökbek, M. (2011). *Değişen Dünya Değişen Dil (7. Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları .
- Gün, M. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Okuma Etkinliklerinde Karşılaşılan Sorunlar*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4, Fall 2012, p. 1961-1977, Ankara-Turkey
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2011). *Anlama Teknikleri I- Uygulamalı Okuma Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güney, N. ve Aytan, T. (2013). *Aktif Öğrenme Teknikleriyle Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güven, A. Z. (2013). *Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları*, Journal of Language and Literature Education/Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2(6), 1-10.
- İşcan, A. ve Kolukısa, H. (2005), *İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, Sayfa: 299-308
- Karakuş, E. ve Taş, H. (2007). *Türkçe Öğretimi Etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kıncal, R., Özerbaş, A., Şahin, Ç., Köse, E., Özkan, H. H., Bahar, H. H., Yeşil, R., Özbek, R. ve Genç, S. Z. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Meb. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB.

- Okur, A. (2013). Yaşam Boyu Okuma İçin Okuma Öğretimi, *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi*. (Editör: Okur, A.) Ankara: Pegem Akademi.
- Onan, B. (2013). Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (Editorler: Güzel, A.; Karatay, H.). Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II (İkinci Baskı)*. Ankara: Öncü Kitap.
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevim, O. ve Gedik, M. (2014), *Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 52, Erzurum, s. 379-393
- Sharan B., M. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (Çeviri Editörü: Selahattin Turan)*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Susar, F. (2001). *Türkçe Öğretiminde Öğretmen Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar ve Bunun Öğretmen Performansına Etkileri*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 53-65.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tağa, T. ve Ünlü, S. (2013). *Yazma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir İnceleme*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/8 Summer, p. 1285-1299, ANKARA-TURKEY
- Temizyürek, F., Erdem, İ.ve Temizkan, M. (2014). *Konuşma Eğitimi(5.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tok, M. ve Ünlü, S. (2014). *Yazma Becerisi Sorunlarının İlkokul, Ortaokul Ve Lise Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:13 Sayı:50 (73-95)
- Uçgun, D. (2007). *Konuşma Eğitimi Etkileyen Faktörler*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 22 (1), (59-67)
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaman, H. ve Demirtaş, T. (2013). Ana dili Öğretim Programlarının Temel Özellikleri, *Dünyada Ana Dili Öğretimi-Program İncelemeler* (Editör: Yaman, H.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2013). *Yeni Programa Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Işık, R. & Erdem, İ. (2016). “Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi (Muş İli Örneği) / Determination of Problems of Turkish Language Teaching at Secondary School Through the Views of Turkish Language Teachers”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9312>, p. 1309-1332.